

2. Шарков Ф. И. Основы теории коммуникаций [Текст] : учеб. [для студ. высш. учеб. завед.] / Ф. И. Шарков. – М. : Изд. Дом «Соц. отношения», изд-во «Перспектива», 2003. – 248 с.

ДЕРЖАВНА СТАТИСТИКА ДИТЯЧИХ КНИГ В УКРАЇНІ: ПОЧАТОК СТАНОВЛЕННЯ

О. В. Петренко, с. н. с.

Книжкова палата України, м. Київ, Україна

Значні зміни в українському суспільстві та стрімкий розвиток соціальних комунікацій потребує удосконалення загальносуспільних інформаційних ресурсів. На цьому тлі виникла нагальна потреба в аналізі теоретичних надбань і практичних напрацювань щодо заповнення існуючих лакун. Зокрема це стосується історії державної статистики друку в Україні.

Зародження загальної державної статистики та проблеми її розвитку досліджували М. Годкевич, А. Козаченко, Ю. Медведєв і М. Низовий. Зауважимо, що окремо питання розвитку державної статистики друку дитячих книг в Україні до цього часу не перебувало серед кола інтересів українських науковців.

Першим обґрунтованим аналізом державної статистики книжкової продукції України можна вважати нарис А. І. Козаченка «Книжкова продукція УСРР. 1923–1926» [1]. Саме тут містяться перші відомості про деталізацію державного обліку видань за соціальним призначенням, де зокрема виділено дитячу літературу. Така деталізація стала можливою завдяки рішенню статистичної комісії I Народи директорів книжкових палат (1924 р.), що визначало 3 основні напрями розподілу статистики книжкової продукції: 1) за видавництвами; 2) за соціальним призначенням; 3) за змістом. Щоправда, останній напрям у дослідженні А. Козаченка трансформувався в аналіз випуску книг різними видавництвами за мовною ознакою без поділу на групи за соціальним призначенням.

Головною особливістю зазначеного дослідження вважаємо нетиповий хронологічний облік: 1923–1924 рік, 1924–1925 рік і 1925–1926 рік – тобто, хронологія років подібна до шкільної. Надалі серед державної статистики друку такий критерій обліку ніде не застосовувався.

Трохи згодом, у 1929 році А. Козаченко науково обґрунтував основні принципи загальної методології державної статистики

друку, що також стосувалися і статистики дитячих книг. Він визначив головні засадничі методологічні позиції: об'єкт обліку, джерело обліку, розрізи дослідження та класифікації [2, с. 6].

Щодо об'єкту обліку, то тут науковець посилався на основні групи видань, визначені за їх формою. В цьому контексті зазначимо, що Книжковими палатами СРСР облік книжок визначався як основна ділянка статистичної роботи.

На той час питання про джерело обліку було визнано дуже дискусійним: що потрібно закладати в основу обліку – об'єктовий примірник чи виробничі замовлення видавництва? Після аналізу наукових суперечок різних науковців з цього приводу А. Козаченко дійшов висновку про доцільність використання двох джерел зі спільним уточненням і погодженням [2, с. 7].

На думку науковця, розрізи досліджень, зазвичай, здійснювалися за такими критеріями: мови, зміст, соціальне призначення і видавець [2, с. 9–11].

Також Козаченко стверджував, що найбільший інтерес викликали дослідження за соціальним призначенням і за видавцем. Зауважимо, що на той час державна статистика обліковувала випуск дитячих книг різними видавництвами за соціальним призначенням без деталізації за мовною ознакою і за змістом.

В основу класифікацій було покладено розрізи досліджень: мови видань, місця випуску, видавці, соціальне призначення та зміст [2, с. 13–27].

Як бачимо, в розглянутому науковому дослідженні мова йшла про перші початкові етапи в розробці методології бібліографічної статистики. На той момент перспектива державного обчислення творів друку полягала у комбінованому дослідженні видань за змістом і соціальним призначенням.

Аналітичний огляд усіх статистичних довідників «Преса Української РСР» [3–8], внутрішніх робочих матеріалів Книжкової палати Української РСР, присвячених 20-ій річниці Жовтневої революції 1917 року, та річних звітів за 1934, 1935, 1936 і 1940 роки виявив тенденцію пошуку і вдосконалення принципів обліку друку видань для дітей. Також з'ясовано, що за винятком А. І. Козаченка, який у ґрунтовному дослідженні «Книжкова продукція УСРР. 1923–1926» проаналізував усі критерії державної статистики, детальним обліком випуску дитячих книг у 20-х роках ХХ ст. в Україні повноцінно ніхто не опікувався.

Упродовж наступного десятиліття в Книжковій палаті Української РСР статистику дитячих книг проводили в межах відповідної читацької групи («Дитяча література») з класифікацією за віком (поділом на 3 вікові категорії) та за соціальним призначенням, яке відповідає сучасному обліку державної статистики за тематичними розділами.

Найбільш повно зафіксовано деталізацію статистики дитячої книги в річному звіті за 1940 рік. До вище вказаних критеріїв обліку дитячих книг додано ще: облік перекладів в межах цільового і читацького призначення з поділом на вікові категорії, облік видань за мовами, облік видань за повторністю та облік видань за повторністю в межах цільового і читацького призначення.

Наголосимо, що першу деталізацію статистики друку дитячих книг за вказаними критеріями опубліковано лише в середині ХХ ст. Так, у 1958 році Книжкова палата УРСР надрукувала статистичний збірник «Преса Української РСР, 1918–1957» в якому деталізувала відомості про видання дитячої літератури в УРСР за двома віковими категоріями (для дошкільників і для дітей шкільного віку) та за двома жанровими групами. Перша з жанрових груп – «Суспільно-політична і науково-популярна» література, друга – «Художня». Щоправда, зазначені відомості наводилися не за весь хронологічний період заявлений у збірнику, а тільки з 1928 по 1957 роки. Окрім того, ці дані наведено як сумарно за 1918–1957 рр. [3, с. 50], 1928–1957 рр. [3, с. 51–52] та 1946–1957 рр. [3, с. 37, 50–52], так і вибірково за окремі роки, зокрема, 1932, 1937, 1940, 1950, 1955, 1956 і 1957 [3, с. 50–52].

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що етап зародження державної статистики дитячих книг в Україні завершився наприкінці Другої світової війни. Таке твердження базується на тому, що в статистичних довідниках «Преса Української РСР» [4–8] за різні хронологічні періоди наведено детальну інформацію про статистику друку дитячих книг за різними критеріями обліку, починаючи з 1946 року. Саме цей рік є хронологічним початком відносно повного наведення державних статистичних даних, які потрібні для ґрунтового аналізу випуску дитячих книг в Україні.

Список використаних джерел

1. Козаченко А. Книжкова продукція УСРР, 1923–1926 / А. Козаченко ; Укр. наук. ін-т книгознавства. – Київ, 1927. – 24 с.
2. Козаченко А. Бібліографічна статистика : спроба методології / А. Козаченко ; Всеукр. акад. наук, Бібліограф. комісія ; УСРР, НКО, Укр. кн. палата. – У Києві, 1929. – 28 с.
3. Преса Української РСР, 1918–1957 : статист. матеріали / Мін-во культури УРСР ; Головвидав, Кн. палата Укр. РСР. – Харків : Вид-во Кн. палати УРСР, 1958. – 103 с.
4. Преса Української РСР, 1917–1966 : статист. довідник / Ком. по пресі при Раді Міністрів УРСР, Кн. палата Укр. РСР. – Харків, 1967. – 147 с.
5. Преса Української РСР, 1918–1973 : наук.-статист. довідник / Держ. ком. Ради Міністрів УРСР у справах вид-в, поліграфії і кн. торгівлі, Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1974. – 216 с.
6. Преса Української РСР, 1918–1975 : наук.-статист. довідник / Держ. ком. Ради Міністрів УРСР у справах вид-в, поліграфії і кн. торгівлі, Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1976. – 224 с.
7. Преса Української РСР, 1918–1980 : статист. довідник / Держ. ком. Укр. РСР у справах вид-в, поліграфії і кн. торгівлі, Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1981. – 219 с.
8. Преса Української РСР, 1918–1985 : статист. збірник / Держ. ком. Укр. РСР у справах вид-в, поліграфії і кн. торгівлі, Кн. палата УРСР ім. Івана Федорова. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР ім. Івана Федорова, 1986. – 176 с.

ТЕЛЕВІЗІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ У ЖАНРОВІЙ ПАЛІТРИ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ

*Л. В. Бутко, к. філол. н., доцент
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна*

Активізація політичного життя в Україні зумовила застосування широкої палітри засобів і видів реклами, від яких залежить успішне втілення планів політичної стратегії.